

Arbetsmarknadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till arbetsmarknadsnämnden

Datum:
2024-07-04

Diarienummer:
AMN-2024-00407

Handläggare:
Ingrid Edberg

Svar på motion om utökad samhällsorientering från Sofia Andersson (M) med flera

Förslag till beslut

Arbetsmarknadsnämnden föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** besvara motionen med föredragningen i ärendet.

Ärendet

Sofia Andersson (M) med flera föreslår i en motion väckt den 29 januari 2024

- att samhällsorienteringen utökas till att kunna erbjudas i 120 timmar när behovet finns,
- att alla åtta delmoment i samhällsorienteringen avslutas med en examination för att ge varje individ bästa möjligheten att bli en del av Uppsala och Sverige,
- att krav på godkänd examination och 100 procents närvaro på samhällsorienteringen blir obligatoriskt för att få intyg för att ha klarat kursen, samt
- att den som sökt försörjningsstöd efter etableringstiden men inte genomfört samhällsorientering blir hänvisad att gå den som en del i kommunens krav på heltidsaktivering.

Beredning

Ärendet har beretts av arbetsmarknadsförvaltningen och kommunledningskontoret.

Föredragning

Samhällsorienteringen ska ge nyanlända en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande. Det är kommunen som

tillhandahåller samhällsorienteringen och den ska påbörjas så snart som möjligt efter att den nyanlände har folkbokförts i kommunen. Samhällsorienteringen ska omfatta minst 100 timmar, normalt vara avslutad inom ett år efter det att den påbörjats och i möjligaste mån bedrivs på modersmålet eller på ett annat språk som deltagaren förstår. Kommunen ska ge varje deltagare ett intyg efter avslutad samhällsorientering.

Kommunen bestämmer utformningen av samhällsorienteringen och ansvarar för att insatsen leds av personer med lämplig pedagogisk utbildning eller erfarenhet och ämneskunskap. Länsstyrelserna ansvarar för att främja och följa upp samhällsorienteringen inom respektive län.

Uppsala kommun erbjuder idag samhällsorientering till nyanlända bosatta i Uppsala, Östhammars, Knivsta, Enköpings, Heby och Tierps kommuner. Precis som beskrivs i motionen innefattar samhällsorienteringen åtta delmoment: att komma till Sverige, att bilda familj och leva med barn i Sverige, att bo i Sverige, att påverka i Sverige, att försörja sig och utvecklas i Sverige, att vårda sin hälsa i Sverige, individens rättigheter och skyldigheter och att åldras i Sverige. Eleverna gör även studiebesök och träffar bland annat en tandsköterska och Brandförsvaret. Samhällsorienteringen ska ses som en introduktion till det svenska samhället och en viktig del av kursen är möjligheten att kunna fråga och diskutera olika teman på sitt modersmål eller ett språk som eleven förstår.

Samtidigt bör poängteras att de teman som tas upp på samhällsorienteringen, exempelvis om individens rättigheter och skyldigheter, fortsätter att vara en central del även av undervisningen i sfi, svenska för invandrare. I princip alla som läser samhällsorientering läser också sfi. Sfi-undervisningen examineras med prov i samband med avslutad kurs. För personer med kort tidigare skolbakgrund erbjuds sfi bas. Inom sfi bas finns en modersmålsstödare på plats i klassrummet och läraren arbetar mycket med bilder för att översätta abstrakta begrepp.

Motionärerna yrkar att samhällsorienteringen ska utökas till att kunna erbjudas i 120 timmar när behovet finns. Samhällsorienteringen omfattar enligt lag minst 100 studietimmar. 2019 beviljades Uppsala kommun pengar från Länsstyrelsen för att utöver ordinarie åtta delmoment även erbjuda föräldrastöd. Utbildningen i föräldrastöd är nu implementerad i ordinarie samhällsorientering som idag alltså omfattar 110 timmar. Arbetsmarknadsförvaltningen i Uppsala kommun ser ett fortsatt stort behov av föräldrastöd och från och med augusti 2024 innehåller samhällsorienteringen ytterligare 20 timmar i brottsförebyggande föräldrastöd. Satsningen möjliggörs med hjälp av nya projektmedel.

Samhällsorienteringen kan läsas som ett sammanhållet block eller i lägre studietakt och varje kommun kan beställa samhällsorientering på plats i den egna kommunen eller i Uppsala. Arbetsmarknadsförvaltningen möjliggör även för elever som av olika anledningar inte gått klart samhällsorienteringen att komplettera aktuella moduler i ett senare skede.

Sammantaget bedömer nämnden att samhällsorienteringen i sin nuvarande form erbjuder alla nyanlända en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande. Utbildningen omfattar från augusti 2024 totalt 130 timmar varav 30 timmar föräldrastöd. Skäl till ytterligare utökning av samhällsorienteringen saknas.

Som framgår av motionen pågår det just nu en översyn av samhällsorienteringen nationellt med delvis nytt innehåll, tydligare statlig styrning och höjda krav. Syftet med översynen är att stärka kunskaperna om det svenska samhället hos, och tydliggöra

vilka förväntningar samhället har på, personer som bor i Sverige. Genom kommittédirektiv 2023:169 ”En förbättrad samhällsorientering för nyanlända” har regeringen givit en särskild utredare i uppdrag att bland annat föreslå:

- hur fler i målgruppen ska ta del av samhällsorienteringen, bland annat genom att göra den obligatorisk,
- hur samhällsorienteringen tydligare kan kopplas till relevanta ersättningssystem så som etableringsersättning
- hur samhällsorienteringen för nyanlända kan bli en del av kommunal vuxenutbildning (komvux), och
- hur den kan avslutas med ett godkänt skriftligt prov.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 21 februari 2025 och kommunen, genom arbetsmarknadsnämnden, följer utvecklingen på området.

Av Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1) framgår också att om den enskilde är arbetslös kan socialnämnden som regel kräva att han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och är villig att ta erbjudet lämpligt arbete. I detta krav anses också ingå att den enskilde deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, t.ex. arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder. Även grundutbildning i svenska och så kallade arbetssökarverksamheter bör räknas hit.

De flesta som deltar i samhällsorientering gör det som en insats i etableringsprogrammet enligt förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. För sitt deltagande i programmet får nyanlända etableringsersättning och i vissa fall etableringstillägg eller bostadsersättning enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. Rektorer för sfi har regelbundna avstämningar med Arbetsförmedlingen gällande elevers deltagande och progression. Det är sedan Arbetsförmedlingen som bedömer om individen följer sin etableringsplan och fattar beslut om eventuella sanktioner. Arbetsförmedlingens bedömning blir vägledande för kommunens bedömning av individens rätt till ekonomiskt bistånd. Således finns det redan idag en koppling mellan individens deltagande i etableringen och dennes ersättning.

Nämnden konstaterar samtidigt att Arbetsförmedlingen brister i sin återkoppling till kommunen huruvida individen följer sin etableringsplan och deltar i av myndigheten anvisade insatser. Nämndens bedömning är också att det saknas lagligt stöd för att kommunen ska kunna ställa krav på deltagande i just samhällsorientering för rätten till försörjningsstöd.

Samhällsorienteringen i Uppsala omfattar redan idag 130 timmar. Med hänvisning till aktuellt rättsläge och pågående nationell översyn bedöms det inte vara aktuellt med ytterligare åtgärder.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i detta ärende.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 4 juli 2024
- Bilaga, Motion om utökad samhällsorientering från Sofia Andersson (M) med flera.

Arbetsmarknadsförvaltningen

Lena Winterbom
Förvaltningsdirektör

Motion om en samhällsorientering för nyanlända som möter varje persons behov

Introduktion till det svenska samhället för den som kommer ny till vårt land är väldigt viktigt. Förutom att det bidrar till att enklare kunna integreras i det svenska samhället bidrar det också till förståelse för lagar och regler, jämställdhet, skyldigheter och möjligheter. Samhällsorienteringen innefattar åtta delmoment: att komma till Sverige, att bilda familj och leva med barn i Sverige, att bo i Sverige, att påverka i Sverige, att försörja sig och utvecklas i Sverige, att vårda sin hälsa i Sverige, individens rättigheter och skyldigheter och att åldras i Sverige. Samhällsorienteringen bidrar också till kunskaper om exempelvis brandskydd och tandvård genom studiebesök och gästföreläsningar.

Du har rätt att läsa samhällsorientering för nyanlända om du nyligen har fått uppehållstillstånd som flykting, skyddsbehövande eller anhörig men det är inte obligatoriskt för någon. Kursen samhällsorientering omfattar idag 100 timmar och examineras inte på något sätt. Det är med andra ord omöjligt att veta vilka kunskaper som någon tar med sig därifrån. Det är också förståeligt att det är svårt att ta till sig allt som sägs på kursen, då den ges precis när någon är ny i landet och har mycket annat som pågår runt om kring. Det behövs upprepning för att säkerställa att deltagarna tar in informationen. Alla är därtill olika och har olika bakgrundskunskap både om samhället och i språk och skrift, varför kursen skulle behöva individanpassas och kunna ges under ett större antal timmar för de som behöver.

Vi ser idag problem med att många nyanlända inte känner till sina rättigheter och skyldigheter exempelvis som föräldrar och vilka gränser en förälder får sätta för sitt barn. Det saknas ibland också kunskap om exempelvis socialtjänsten och vilka insatser de kan och ska genomföra. Problematiken löses inte automatiskt med hjälp av att nyanlända får mer och bättre samhällsorientering, men det kan bidra till att minska den på sikt. Reformen för samhällsorienteringen behöver genomföras samtidigt som satsningar för att stärka tilliten till och kunskapen om det svenska samhället för de som redan befinner sig här. För att alla ska känna att de blir en del av Uppsala och det svenska samhället och vilja vara med och ta ansvar och bidra behöver beskrivningar, krav och förväntningar vara tydliga. Samhällsorienteringen kan bidra till det genom att kunskap testas efter varje delmoment och genom än mer praktiska inslag om hur myndigheter eller andra viktiga institutioner som banker fungerar här.

Regeringen har aviserat genom direktiv till en utredning att det finns en ambition att införa en Sverigekurs med nationell kursplan som ska ersätta samhällsorienteringen. Den ska vara obligatorisk och examineras med prov. Det ser vi mycket positivt på då det skulle innebära ett utökat fokus på svenska värderingar och även möjligheter att se vilka som gått kursen och hur kunskaperna ser ut.

I väntan på detta yrkar vi:

- att** samhällsorienteringen utökas till att kunna erbjudas i 120 timmar när behovet finns,
- att** alla åtta delmoment i samhällsorienteringen avslutas med en examination för att ge varje individ bästa möjliga chansen att bli en del av Uppsala och Sverige,
- att** krav på godkänd examination och 100% närvaro på samhällsorienteringen blir obligatoriskt för att få intyg för att ha klarat kursen,

samt,

att den som sökt försörjningsstöd efter etableringstiden men inte genomfört samhällsorientering blir hänvisad att gå den som en del i kommunens krav på heltidsaktivering.

Sofia Andersson (M)

Mårten Blix (M)

Madeleine Andersson (M)

2024-01-17

